

УДК 374.091.39

В. А. Остапчук,
директор Волинського обласного еколого-натуралістичного центру

Інноваційно-педагогічна діяльність Волинського обласного еколого-натуралістичного центру

Охарактеризовано сучасні методи педагогічної діяльності, спрямовані на забезпечення ефективного функціонування всіх підрозділів позашкільної освіти, формування в учнівської молоді життєвих компетентностей; аналізуються результати впровадження у навчально-виховний процес інноваційних форм та методів роботи.

***Ключові слова:** інновації, психолого-педагогічний супровід, комп'ютеризація, менеджмент та маркетинг освіти, співпраця з науковцями, експериментальна робота, біологізація освіти, проектна діяльність.*

Остапчук В. А. Інноваційно-педагогічна діяльність Волинського обласного еколого-натуралістичного центру.

Охарактеризованы современные методы педагогической деятельности, направленные на обеспечение эффективного функционирования всех подразделений внешкольного образования, формирование в учащейся молодежи жизненных компетентностей; анализируются результаты внедрения в учебно-воспитательный процесс инновационных форм и методов работы.

***Ключевые слова:** инновации, психолого-педагогическое сопровождение, компьютеризация, менеджмент и маркетинг образования, сотрудничество с учеными, экспериментальная работа, биологизация образования, проектная деятельность.*

Ostapchuk V. A. Innovative and Pedagogical Activity of Volyn Regional Ecology and Nature Center.

The modern methods of pedagogical activity aimed at providing the effective functioning of all units of out-of-school education, formation at youth of vital competencies are characterized; the results of introduction of innovative forms and work methods into teaching and educational process are analyzed.

***Key words:** innovations, psychology and pedagogical maintenance, computerization, management and marketing of education, cooperation with scientists, experimental work, education biologization, design activity.*

Постановка проблеми. Розвиток інноваційних процесів в освіті на сучасному етапі є об'єктивною закономірністю, що зумовлюється: інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття; оновленням змісту філософії сучасної освіти, центром якої став загальнолюдський цілісний аспект; гуманістично зорієнтованим

характером взаємодії учасників навчально-виховного процесу; необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності педагога за власну професійну діяльність, спрямовану на формування творчої особистості вихованця, готовності до сприйняття та активної діяльності у нових соціально-економічних умовах.

2012 рік, м. Київ. Всеукраїнська виставка-звіт дитячої творчості «Країна юних майстрів»

Сьогодні позашкільна еколого-натуралістична освіта сприяє розв'язанню низки суспільно важливих завдань. А це спонукає нас бути готовими до роботи в умовах надшвидкого ритму економічних та політичних змін, бути конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг. Серед цих завдань провідною є проблема біологізації сучасного освітнього простору, практичного спрямування екологічної освіти, виховання в підростаючого покоління відповідального ставлення до власного здоров'я та здорового способу життя, формування майбутніх повноцінних із соціального погляду громадян України.

Виклад основного матеріалу. Педагогічний колектив обласного еколого-натуралістичного центру проводить серед навчальних закладів Волинської області значну роботу спрямовану на забезпечення ефективного функціонування та взаємодії всіх підрозділів позашкільної системи, формування в учнівської молоді життєвої компетентності, здатності до усвідомленого вибору майбутньої професії.

З цією метою впроваджуються сучасні методи управління шляхом:

- модернізації технології підготовки і проведення педагогічних рад (педагогічна рада – круглий стіл, презентація, педради з використанням тренінгів, ділових ігор, проблемні педради та ін.; науково-практична конференція «Біологія – шлях у майбутнє»);
- психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу;

- інформаційного забезпечення, комп'ютеризації, (введено ряд новітніх програм, функціонує Інтернет;

- опанування менеджменту та маркетингу освіти (програма «Культура освітнього менеджменту педагога-позашкільника», яку проходять керівники гуртків, методисти при НЕНЦ);

- реалізації програми «Творча обдарованість» (працюють секції сільського та лісового господарства МАН на базі Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, очно-заочна біологічна школа за 3-річною програмою навчання);

- співпраці з науковцями Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, Волинського інституту агрохімії і ґрунтознавства ім. А. Н. Соколовського, управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації, відділу екології Луцької міської ради, обласної ради Українського товариства охорони природи, управління лісового господарства облдержадміністрації.

Продовжується створення інноваційних проектів у позашкільній еколого-натуралістичній роботі. Успішно втілюється в життя програма експериментальної роботи «Створення моделі Школи підприємливості через компетентний підхід до розвитку особистісних якостей дитини». Програму започатковано у 2008-му, триватиме до 2015 року.

Біологізація системи роботи закладу починається із груп раннього творчого розвитку дитини, програма якої передбачає формування дбайливого ставлення до природи, а головне – збереження здоров'я вихованців. З цією метою плануються заняття під відкритим небом, заняття-милування за методиками В. О. Сухомлинського,

екскурсії в природу, виставки малюнків, творчих робіт «Природа очима дітей», практикуми із виготовлення годинничок, шпаківень, екологічні акції тощо.

Втілення сучасних технологій і науково-методичних досягнень у навчально-виховний процес здійснюється шляхом інтерактивних форм навчання: відеолекторіїв, експедицій, «зелених класів», використання у роботі з дітьми сучасних досягнень науки. Популярністю серед вихованців Центру користуються експедиції до природного Національного парку «Прип'ять–Стохід» (Волинська область), навчально-польова експедиція «Юнеко» на території Рівненського природного заповідника, у прибережній зоні озера Біле Володимирецького району, еколого-освітній наметовий табір-експедиція «Ойкос» (Закарпатська область).

Активізовано роботу з питань розширення мережі відповідних гуртків. Як результат на базі позашкільних закладів у районах області створено еколого-натуралістичні відділи. Центр координує роботу 3-х станцій (еколого-натуралістичних центрів) та 6-ти відділів. На базі установи функціонує 97 гуртків 19 профілів, у яких займається 1662 вихованці.

Впровадження інноваційних форм і методів роботи має віддачу. Досягнення юннатів області підтверджуються результатами участі у всеукраїнських конкурсах, акціях, операціях. П'ять років поспіль команда юних лісівників Волині займає призові місця на Всеукраїнському зльоті шкільних лісництв, у 2013 році юні лісівники вибороли гран-прі, що дає нам право у 2014-му приймати на теренах нашого краю юннатів з усіх куточків України. Аграрні виробничі бригади Волині, агітколлективи тричі мали за честь приймати юних природодослідників з усіх регіонів, виборюючи гран-прі; юні зоологи на Всеукраїнському зльоті юних зоологів-тваринників традиційно виборюють призові місця. Всеукраїнський конкурс «В об'єктиві натураліста» засвідчив новий підхід до розв'язання проблем з охорони навколишнього середовища. Юні натуралісти щороку здобувають в цьому конкурсі призові місця. Високий рівень науково-дослідницьких робіт показали вихованці Центру в конкурсах: «Природа – людина –

2013 рік, смт Шацьк. Обласний зліт учнівських лісництв

виробництво – екологія», «Юний дослідник», «Юний селекціонер». Проведені обласні заходи на базах позашкільля підтвердили, що нам під силу відкривати і рости таланти, по-сучасному організувати розвиток, дозволити дітям, виробляти у них прагнення жити цікавим, духовно наповненим життям.

Колектив Центру розвиває зв'язки з міжнародними екологічними організаціями. Започаткували українсько-польський проект з обміну досвідом трудового виховання «Екошанс» («Фарм»). Устилузька загальноосвітня школа І–ІІІ ст. Володимир-Волинського району плідно співпрацює з науковцями-екологами Болгарії, Москви, Білорусі.

В області функціонують 42 шкільних лісництва, якими проводиться змістовна науково-дослідницька робота. Юні лісівники виявляють і ліквідовують забруднення лісових ландшафтів, доглядають молоді насадження та створюють нові. Протягом останніх років було посаджено 145 га молодого лісу. Юні лісоводи продовжують традиції минулих поколінь. Досліджують флору і фауну рідного краю, оберігають ліс у пожежонебезпечний період, допомагають працівникам лісового господарства у заготівлі лікарської сировини та насіння. Кращими в області є: Цуманське, Колківське, Шацьке, Підберезівське, Боголюбське та Кортеліське шкільні лісництва.

Протягом останніх років активізувалась робота на навчально-дослідницьких ділянках, у трудових аграрних об'єднаннях.

Навчально-дослідна ділянка – це лабораторія природи, це школа майбутніх учених-агрономів та спеціалістів багатьох професій. Працюючи на шкільних земельних ділянках, учні поглиблюють свої знання з біології, хімії, основ сільськогосподарського виробництва; у процесі практичної, дослідницької роботи вчать спостерігати за фазами розвитку рослин, самостійно проводити нескладні дослідження, творчо вирішувати поставлені завдання, набувати практичних умінь та навичок роботи на землі. Сьогодні у навчальних закладах області функціонує 470 навчально-дослідних земельних ділянок, 45 з яких є зразково-показовими.

Навчити молодь працювати на землі, готувати її до продуктивної праці у сільському господарстві – головна мета трудових аграрних об'єднань, яких в області – 80. Понад 3000 юнаків і дівчат, об'єднаних у ланки рослинників, овочівників, садівників,

обробляють 433 га землі, апробовують нові сорти сільськогосподарських культур, займаються дослідницькою діяльністю, здобувають основи агротехнічних знань. Продуктивна праця, дослідництво, технічна творчість, професійне навчання і виховання у виробничих бригадах є основними методами підвищення якості знань, практичних навичок, культури праці, трудового виховання.

У навчальних закладах організовано роботу 67 «живих куточків». Започатковано проведення обласної виставки-конкурсу «Барвистий світ домашніх улюбленців». Вихованці мають змогу проводити фенологічні спостереження, закладати дослідні на квітниках, вивчати рослинний і тваринний світ на зупинках екологічної стежки «Материнка», організовувати виставки в експозиційно-виставковому комплексі, актовому залі та кабінеті акваріумістики, педагоги мають змогу користуватись матеріалами методичного кабінету, відеотекою, що налічує 90 навчальних фільмів.

Оптимізації виховного простору сприяє введення оздоровчо-виховного семестру в структуру навчального року. Літній період для гуртківців еколого-натуралістичного спрямування є сприятливим для організації роботи стаціонарних екологічних навчально-оздоровчих профільних таборів, проведення виїзних комплексних, тематичних польових практик, експедицій тощо. Незабутні враження залишає перебування у Всеукраїнському таборі «Юннат».

Сім'я та позашкільний навчальний заклад – два важливі інститути соціалізації дітей. Дуже важливо в роботі з батьками спланувати роботу так, щоб змінити споживацьку мораль на творчу співпрацю через залучення їх до роботи у батьківських комітетах, піклувальних радах, родинних клубах тощо. Батьки мають бути нашими партнерами, помічниками й водночас експертами якості освітніх послуг.

Значна робота проводиться щодо зміцнення навчально-матеріальної бази Центру. За останні три роки використано близько 800 тис. грн.

Підводячи **підсумки**, можна стверджувати, що впровадження інноваційних освітньо-виховних технологій у роботу позашкільних закладів є актуальним і потребує активної взаємодії всіх учасників навчально-вихованої роботи. В Центрі створено всі умови для продуктивної якісної праці та вирішення вищезазначених проблем.

Література

1. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 черв. 2000 р. № 1841-III, із змінами і допов. [Текст] // Освіта в Україні : норматив. база. – К., 2006. – С. 170–192.
2. Вербицький В. Діяльність позашкільних еколого-натуралістичних закладів в умовах реформування освіти в Україні [Електронний ресурс] / В. Вербицький // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. – 2007. – № 4. – С. 25–29. – Текст. дані. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pptp/2007_4/Verbitskiy.pdf (перевірено: 26.11.2013 р.). – Загол. з екрана.
3. Вербицький В. Прогностичні орієнтири інноваційного розвитку позашкільного закладу еколого-натуралістичного спрямування [Текст] / В. Вербицький // Рідна шк. – 2009. – № 8/9. – С. 28–32.
4. Вербицький В. Формування практичного інтелекту учнів в умовах позашкільного еколого-натуралістичного закладу [Текст] / В. Вербицький // Рідна шк. – 2011. – № 12. – С. 3–5.
5. Гелюх Г. Традиції і пошук нових форм еколого-натуралістичної роботи [Текст] / Г. Гелюх // Рід. шк. – 2008. – № 7/8. – С. 35–37.
6. Дулій В. Методика дослідницької еколого-натуралістичної роботи старшокласників [Текст] / В. Дулій // Рідна шк. – 2011. – № 12. – С. 64–66.
7. Манорик Л. Національному еколого-натуралістичному центру та юннатівському рухові в Україні – 85 [Текст] / Л. Манорик, В. Вербицький // Позашкільля. – 2010. – № 10. – С. 2–6.
8. Стадник О. Організація пошуково-дослідницької діяльності учнів в умовах позашкільних закладів екологічного профілю [Електронний ресурс] / О. Стадник // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. – 2011. – № 6. – С. 232–237. – Текст. дані. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nivoo/2011_6/32.pdf (перевірено: 26.11.2013 р.). – Загол. з екрана.